

ไข้ซิกา (Zika fever) โรคติดเชื้อซิกาไวรัส (Zika virus infection)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง พวงทอง ไกรพิบูลย์
 ว.รังสรีรวิทยา และเวชศาสตร์นิวเคลียร์

โรคไข้ชิก้า (Zika fever) หรือโรคติดเชื้อไวรัสชิก้า (Zika virus infection) หรือโรคไวรัสชิก้า (Zika virus disease) หรือโรคชิก้า (Zika disease) เป็นโรคเกิดจากร่างกายติดเชื้อไวรัสชิก้า ชิคาไวรัส (Zika virus ย่อว่า ZIKV) ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสในสกุล (Genus) Flavivirus โดยมียุงลาย (Aedes mosquitoes) เป็นตัวนำโรค/พาหะโรค ซึ่งยุงลายนี้เป็นชนิดเดียวกับที่เป็นตัวนำโรคไข้เลือดออก/โรคเด็งกี และโรคไข้ปวดข้อยุงลาย ไวรัสชิก้ามียุงลายที่เป็นยุงหากิน/กัด/ดูดเลือดในช่วงกลางวัน โดยมียุง, ลิงในป่าแอฟริกา และคนเป็นรังโรค ไวรัสนี้รายงานครั้งแรกในปี ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) โดยพบเชือนี้ในลิงจากป่าในประเทศยูกันดา ทวีปแอฟริกา ซึ่งชื่อ “Zika” เป็นภาษาถิ่นยูกันดาแปลว่า “ป่า” และมีรายงานการติดเชื้อครั้งแรกในคน/ชาวไนจีเรียเมื่อ ค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511)

ยุงลายกัดคนหรือกัดสัตว์รังโรคอื่น (เชื่อว่าเป็นลิงและหนูในทวีปแอฟริกา) ที่มีเชื้อไวรัสชิก้าจากนั้นยุงลายจะติดเชื้อ และเมื่อยุงลายที่ติดเชื้อไวรัสนี้ไปกัดคน คนก็จะติดเชื้อไวรัสนี้ เป็นการครบวงจรการติดเชื้อ วนซ้ำเกิดไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นวิธีติดเชื้อเช่นเดียวกับในโรคไข้เลือดออกและในโรคไข้ปวดข้อยุงลาย ทั้งนี้ยุงลายมีแหล่งเพาะพันธุ์/ลูกน้ำคือแหล่งน้ำขังที่เป็นน้ำสะอาดในบ้าน, ในสถานที่รอบบ้าน, ในชุมชน, ในป่า ฯลฯ (เช่น ในกระถาง, ในขวดน้ำ, ในอ่างน้ำ, ในภาชนะแตก, บนใบไม้ ฯลฯ) เช่นเดียวกับยุงลายที่ก่อโรคไข้เลือดออกและโรคไข้ปวดข้อยุงลาย

ธรรมชาติของไวรัสชิก้า ยังมีการศึกษาน้อยมากเนื่องจากการวินิจฉัยโรคติดเชื้อนี้เป็นไปอย่างยากมากจากที่เป็นโรคไม่รุนแรง ส่วนใหญ่ผู้ป่วยไม่มีอาการ ถึงแม้มีอาการก็ไม่รุนแรง มักหายได้เอง ผู้ป่วยจึงมักไม่มาพบแพทย์/มาโรงพยาบาล ดังนั้นปัจจุบันจึงยังไม่ค่อยมีรายละเอียดข้อมูลของไวรัสชนิดนี้

ไวรัสชิก้าพบได้ทั่วโลกที่พบยุงลาย โดยไวรัสชิก้าเป็นไวรัส/เชื้อประจำถิ่นของทวีปแอฟริกา, ทวีปอเมริกาในส่วนของอเมริกากลางและอเมริกาใต้, ทวีปเอเชียเช่น อินเดีย, หมู่เกาะต่างๆในมหาสมุทรแปซิฟิก และประเทศในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่น อินโดนีเซีย, มาเลเซีย, กัมพูชา, ลาว รวมถึงประเทศไทย

ไวรัสชิก้าเคยก่อการระบาดมาแล้วในประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก และในปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2559) ก็มีการระบาดในประเทศแถบลาตินอเมริกาจนองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การติดเชื้อไวรัสชิก้านี้เป็นภัยฉุกเฉินด้านสาธารณสุขต่อทุกประเทศทั่วโลก (Global health emergency) ทั้งนี้เพื่อให้ทั่วโลกได้ตระหนักและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคนี้แต่เนิ่นๆ

ประเทศไทยโดยกระทรวงสาธารณสุขรายงานเบื้องต้นในการพบเชือนี้ในปี พ.ศ. 2506 จากการพบสารภูมิต้านทานโรคนี้ในเลือดผู้ป่วยในกรุงเทพฯ 1 ราย แต่ที่มีการยืนยันทางการแพทย์แน่ชัดว่าเป็นการติดเชื้อนี้คือในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 - 2558 พบผู้ป่วยที่พิสูจน์ทางการแพทย์ว่าติดเชื้อนี้ปีละประมาณ 2 - 5 ราย อย่างไรก็ตามยังไม่เคยมีรายงานการเสียชีวิตจากโรคนี้ในไทย

ไวรัสชิก้าก่อโรคได้ในคนทุกอายุตั้งแต่ทารกในครรภ์ไปจนถึงผู้สูงอายุ พบในผู้หญิงและผู้ชายใกล้เคียงกัน ดังกล่าวแล้วโรคติดเชื้อไวรัสชิก้าวินิจฉัยได้ยาก มักไม่มีอาการ และถึงแม้มีอาการ อาการจะไม่รุนแรง ดังนั้นปัจจุบันจึงยังไม่ทราบสถิติการเกิดโรคนี้ที่ชัดเจน

โรคติดเชื้อชิก้า, โรคไข้เลือดออก และโรคปวดข้อยุงลาย เป็นโรคที่เกิดจากยุงลายชนิดเดียวกัน ต่างกันแต่สายพันธุ์ของไวรัส ดังนั้นธรรมชาติของยุงลาย วิธีติดต่อของโรค รวมถึงวิธีป้องกันโรค เหมือนกันทุกประการ

นอกจากนั้นอาการของโรคก็จะคล้ายกันมาก ต่างกันแต่โรคติดเชื้อไวรัสซิกาจะมีอาการน้อยกว่ามากและมีการพยากรณ์โรคที่ดีกว่าอีก 2 โรคดังกล่าวมากด้วย

อะไรเป็นสาเหตุ/ปัจจัยเสี่ยงของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา?

ดังกล่าวแล้วในบทนำ สาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา คือ การติดเชื้อไวรัสซิกา (ZIKV) จากถูกยุงลายกัด ทั้งนี้โรคนี้ไม่ติดต่อจากคนสู่คนโดยตรงจากการสัมผัสคลุกคลี แต่จะเกิดจากคนถูกยุงลายที่มีเชื้อไวรัสซิกากัด อนึ่งมีรายงานพบเชื้อไวรัสซิกาได้ในน้ำอสุจิและในเลือด มักพบอยู่ในเลือดในช่วงแรกๆ นับจากถูกยุงกัด (มักไม่เกิน 7 วัน) ทว่าไปประมาณ 3 - 4 วัน ดังนั้นโดยทางทฤษฎีโรคนี้จึงอาจติดต่อได้จากทางเพศสัมพันธ์, จากการคลอดบุตร, จากน้ำนมมารดา, จากการให้เลือด ถ้ากิจกรรมนั้นๆ เกิดในช่วงระยะเวลาที่มีเชื้อนี้ในเลือด อย่างไรก็ตามในทางคลินิกยังไม่มีการศึกษาทางการแพทย์ที่แน่ชัดยืนยันการติดเชื้อนี้ด้วยวิธีอื่น (อาจมีได้บ้างแต่เป็นเพียงรายงานผู้ป่วยประปรายน้อยมากๆ) นอกจากถูกยุงลายมีเชื้อนี้กัด

ทั่วไปผู้ที่ปัจจัยเสี่ยงเกิดโรคติดเชื้อไวรัสซิกา คือ

- ผู้ที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่มีไวรัสชนิดนี้เป็นเชื้อประจำถิ่น
- ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตที่มียุงลายชุกชุม
- นักท่องเที่ยวหรือการเดินทางไปยังถิ่นที่อยู่อาศัยของเชื้อนี้/ของยุงลาย
- ไม่รู้จักป้องกันตนเองจากการถูกยุงกัด

โรคติดเชื้อไวรัสซิกามีอาการอย่างไร?

ผู้ที่ได้รับเชื้อไวรัสซิกาจากถูกยุงลายที่มีเชื้อนี้อยู่กัด จะมีเพียงประมาณ 1/4 ถึง 1/5 เท่านั้นที่มีอาการ ส่วนใหญ่มักไม่มีอาการ

ผู้ที่มีอาการมักแสดงอาการภายหลังถูกยุงลายที่มีเชื้อนี้กัด (ระยะฟักตัวของโรค) ในระยะเวลาประมาณ 2 - 12 วัน (ทั่วไป 2 - 7 วัน) โดยอาการจะคล้ายอาการโรคไข้เลือดออกหรือโรคปวดข้อยุงลาย แต่อาการจะรุนแรงน้อยกว่ามาก อาการดังกล่าวได้แก่

- มีไข้เฉียบพลัน มักเป็นไข้ไม่สูงมากมักประมาณ 38.5 องศาเซลเซียส (Celsius) ไข้เลือดออกและโรคปวดข้อยุงลายมักเป็นไข้สูงมากกว่า 38.5 องศาเซลเซียส (Celsius)
- ปวดศีรษะแต่ไม่มาก
- ปวดข้อแต่ไม่มาก ซึ่งโรคปวดข้อยุงลายจะปวดข้อมากจนมีผลต่อการเคลื่อนไหว
- อ่อนเพลียไม่มาก ซึ่งไข้เลือดออกจะอ่อนเพลียมาก
- มีผื่นแดงขึ้นตามผิวหนังได้ทั่วร่างกาย
- เยื่อตาอักเสบ (อาการสำคัญคือ ตาแดง) ซึ่งเป็นอาการที่แตกต่างจากไข้เลือดออกและโรคปวดข้อยุงลายที่มักจะไม่มีอาการนี้

ทั้งนี้มักมีอาการอยู่ประมาณ 3 - 7 วัน อาการก็จะค่อยๆ ดีขึ้นโดยมักหายได้ภายใน 7 วันนับจากการดูแลตนเองตามอาการ

ควรไปพบแพทย์เมื่อไหร่?

ควรพบแพทย์/ไปโรงพยาบาลเมื่ออาการต่างๆดังกล่าวยรุนแรงเช่น ไข้สูงและไข้ไม่ลงใน 2 - 3 วัน ปวดศีรษะมาก อ่อนเพลียมาก หรือมีจุดเลือดออกตามลำตัว แขนขา หรือเมื่อสงสัยเป็นไข้เลือดออกหรือเป็นไข้ปวดข้อยุลงลาย แพทย์วินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสซิกาได้อย่างไร?

โรคติดเชื้อไวรัสซิกาเป็นโรควินิจฉัยได้ยากเพราะอาการเหมือนโรคติดเชื้อทั่วไปโดยเฉพาะไข้เลือดออกหรือโรคปวดข้อยุลงลายชนิดที่ไม่รุนแรง ผู้ป่วยจึงมักถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคเหล่านั้นโดยไม่มีการตรวจหาว่าเป็นโรคติดเชื้อไวรัสซิกาหรือไม่ นอกจากนั้นผู้ป่วยส่วนใหญ่ติดเชื้อโดยไม่มีอาการหรืออาการไม่รุนแรง ซึ่งเมื่อดูแลตนเองในเบื้องต้นที่บ้านอาการก็จะหายได้ปกติ จึงไม่มีการตรวจยืนยันทางการแพทย์ว่าเป็นโรคติดเชื้อไวรัสซิกา อย่างไรก็ตามแพทย์วินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสซิกาได้จากประวัติอาการ, ประวัติการเดินทาง, ถิ่นที่อยู่อาศัย, ประวัติมีคนเจ็บป่วยด้วยไวรัสซิกาในบ้าน/ในถิ่น/ในชุมชนนั้น, การตรวจร่างกาย, การตรวจเลือด ซีบีซี/CBC, การตรวจเลือดดูสารภูมิต้านทานที่เรียกว่า Immunoglobulin ย่อว่า Ig ชนิด IgM และชนิด IgG ซึ่งจะแสดงผลบวกในช่วง 3 - 4 วัน (บางคนอาจถึง 7 วัน) นับจากมีอาการ โดยหลังจากช่วงนี้ก็ไม่สามารถตรวจพบได้ รวมถึงการตรวจเลือดหาเชื้อไวรัสด้วยวิธีการที่เรียกว่า PCR (Polymerase cell reaction) ซึ่งมีโอกาสพบได้สูงในช่วง 1 - 3 วันนับจากมีอาการ หรือตรวจเชื้อมีในน้ำลายและ/หรือปัสสาวะภายในช่วง 3 - 5 วันนับจากมีอาการ

โรคติดเชื้อไวรัสซิกามีผลข้างเคียงและการพยากรณ์โรคอย่างไร?

โดยทั่วไปไวรัสซิกาไม่ก่อผลข้างเคียงเพราะดังกล่าวแล้วว่าเป็นโรคไม่รุนแรง ผู้ป่วยเกือบทุกคนหายได้เองจากการดูแลตนเองในเบื้องต้นโดยไม่ต้องพบแพทย์ และยังเชื่อว่าผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสซิกานี้จะมีภูมิคุ้มกันต้านทานโรคนี้ได้ตลอดชีวิต กล่าวคือไม่ติดเชื้อโรคนี้อีก อย่างไรก็ตามเชื้อไวรัสซิกานี้ผ่านรกได้ ดังนั้นในหญิงตั้งครรภ์โดยเฉพาะในไตรมาสแรกของการตั้งครรภ์ เชื้อไวรัสซิกานี้จะก่อให้เกิดการเจริญเติบโตที่ผิดปกติกับสมองของทารกในครรภ์ส่งผลให้ทารกเกิดความพิการแต่กำเนิดได้ คือมีโรคศีรษะเล็กกล่าวคือกะโหลกศีรษะและสมองเจริญเติบโตไม่เต็มที่ สมองมีพัฒนาการล่าช้า (อ่านเพิ่มเติมในเว็บ haamor.com บทความเรื่อง ศีรษะเล็ก) นอกจากนั้นยังอาจพบภาวะมีหินปูน (Calcification) ไปจับในเนื้อเยื่อตา และมีลูกตาเจริญเติบโตเล็กผิดปกติ (Microphthalmia) ซึ่งส่งผลต่อการมองเห็นภาพ ดังนั้นหลายประเทศจึงห้ามสตรีตั้งครรภ์หรือสตรีที่วางแผนจะตั้งครรภ์เดินทางไปยังประเทศที่มีโรคนี้เป็นโรคประจำถิ่น และในบางประเทศยังแนะนำให้สตรีที่เพิ่งเดินทางกลับจากประเทศที่มีโรคนี้เป็นโรคประจำถิ่น ในระยะเวลาประมาณ 1 ปีหลังกลับประเทศดังกล่าวควรต้องปรึกษาแพทย์ก่อนการตั้งครรภ์ ส่วนการพยากรณ์โรคโดยทั่วไปของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา เป็นโรคมีการพยากรณ์โรคที่ดี โรคมักรักษาได้หายจากการรักษาประคับประคองตามอาการ และยังมีรายงานการเสียชีวิตจากโรคนี้ และจากการศึกษายังเชื่อว่าผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสซิกานี้จะมีภูมิคุ้มกันต้านทานโรคนี้ได้ตลอดชีวิต กล่าวคือไม่ติดเชื้อโรคนี้อีก

มีแนวทางรักษาโรคติดเชื้อไวรัสชิคาอย่างไร?

ปัจจุบันยังไม่มียารักษาเฉพาะหรือวัคซีนในการรักษาและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสชิคา ดังนั้นการรักษาคือการรักษาประคับประคองตามอาการเช่น

- ยาลดไข้ Paracetamol ซึ่งไม่ควรใช้ยาลดไข้ Aspirin และยาในกลุ่มเอ็นเสดเช่น ยา Ibuprofen เพราะอาจก่อผลข้างเคียงจากยาที่รุนแรงอาจถึงเสียชีวิตที่เรียกผลข้างเคียงนี้ว่า Reye syndrome
- ยาแก้ปวด Paracetamol
- พักผ่อนให้เต็มที่
- ดื่มน้ำสะอาดเพิ่มขึ้นอย่างน้อยวันละ 8 - 10 แก้วเมื่อไม่มีโรคที่ต้องจำกัดน้ำดื่มเพื่อป้องกันภาวะขาดน้ำ
- รับประทานยา/ไปโรงพยาบาลภายใน 2 - 3 วันหากหลังดูแลตนเองแล้วยังมีอาการไข้สูง และ/หรืออาการต่างๆ ดังกล่าวแล้วในหัวข้อ อาการรุนแรงขึ้น เพราะอาจเป็นโรคที่จำเป็นต้องพบแพทย์เช่น ไข้เลือดออกหรือโรคปวดข้ออยู่เลย

ดูแลตนเองและป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสชิคาอย่างไร?

การดูแลตนเองเมื่อได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคติดเชื้อไวรัสชิคาได้แก่ การปฏิบัติตามแพทย์พยาบาล แนะนำที่รวมถึงการใช้ยาต่างๆตามแพทย์แนะนำ

ทั้งนี้โดยทั่วไปการดูแลตนเองเมื่อเป็นโรคติดเชื้อไวรัสชิคาคือ

- การใช้ยาลดไข้ Paracetamol ทั้งนี้ไม่ควรใช้ยาลดไข้ Aspirin และยาในกลุ่มเอ็นเสดเช่น ยา Ibuprofen เพราะอาจก่อผลข้างเคียงจากยาที่รุนแรงอาจถึงเสียชีวิตที่เรียกผลข้างเคียงนี้ว่า Reye syndrome
- ยาแก้ปวด Paracetamol
- พักผ่อนให้เต็มที่
- ดื่มน้ำสะอาดเพิ่มขึ้นอย่างน้อยวันละ 8 - 10 แก้วเมื่อไม่มีโรคที่ต้องจำกัดน้ำดื่มเพื่อป้องกันภาวะขาดน้ำ
- คุณกําหนดช่วงติดโรคนี้ไปจนถึงประมาณ 1 ปีหลังติดโรคนี้โดยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ควรปรึกษาแพทย์ก่อนตั้งครรภ์เสมอ
- ถ้าตั้งครรภ์เมื่อติดเชื้อโรคนี้ต้องแจ้งให้สูตินรีแพทย์ทราบถึงการติดเชื้อนี้

ควรไปพบแพทย์ก่อนนัดเมื่อไหร่?

ควรพบแพทย์/ไปโรงพยาบาลก่อนนัดเมื่อ

- อาการไม่ดีขึ้นหรือเลวลงหลังกินยาหรือหลังปฏิบัติตามแพทย์แนะนำเช่น ไข้ยังสูง ปวดศีรษะมาก มีเลือดออกตามอวัยวะต่างๆ
- มีอาการใหม่ที่ไม่เคยมีเช่น ปัสสาวะเป็นเลือด อุจจาระเป็นเลือด/อุจจาระดำเหมือนยางมะตอย แขนขาอ่อนแรง ชี้น หรือชัก
- กังวลในอาการ

ป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสซิกาได้อย่างไร?

ปัจจุบันยังไม่มียาหรือวัคซีนที่สามารถป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสซิกา แต่มีการป้องกันคือ การป้องกันการถูกยุงลายกัดโดย

- กำจัดแหล่งน้ำขังในบ้าน, รอบบ้าน, ชุมชน เช่นเดียวกับในเรื่องการป้องกันไข้เลือดออก
- ป้องกันตนเองจากถูกยุงลายกัดโดยเฉพาะเมื่อต้องอยู่ในถิ่นที่อยู่ของยุงลายคือใช้ยากันยุงหรือยาทากันยุง, นอนกางมุ้ง, สวมใส่เสื้อผ้าแขนยาวขายาว
- เมื่อตั้งครรภ์ไม่เดินทางไปยังแหล่งที่มีโรคนี้เป็นโรคประจำถิ่น
- เมื่อกลับจากประเทศที่มีโรคนี้เป็นโรคประจำถิ่นภายในประมาณ 1 ปี เมื่อประสงค์จะตั้งครรภ์ควรปรึกษาแพทย์ก่อน

บรรณานุกรม

1. <http://www.cdc.gov/zika/> [2016, Feb6]
2. https://en.wikipedia.org/wiki/Zika_virus [2016, Feb6]
3. http://www.paho.org/hq/index.php?option=com_topics&view=article&id=427&Itemid=41484 [2016, Feb6]
4. <http://www.dermnetnz.org/viral/zika.html> [2016, Feb6]
5. <http://www.phac-aspc.gc.ca/phn-asp/2016/zika-eng.php> [2016, Feb6]
6. <http://www.phac-aspc.gc.ca/tmp-pmv/notices-avis/notices-avis-eng.php?id=143> [2016, Feb6]
7. https://en.wikipedia.org/wiki/Zika_fever [2016, Feb6]
8. <http://www.cdc.gov/zika/pregnancy/question-answers.html> [2016, Feb6]
9. <http://publichealth.yale.edu/news/article.aspx?id=11954> [2016, Feb6]
10. <http://nih.dmsc.moph.go.th/login/showimgpic.php?id=34> [2016, Feb6]
11. http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1454406963 [2016, Feb6]

“สุขภาพดีของท่าน คือบริการของเรา”
 รขอปรบมือสุขภาพง่าย ๆ แค่นี้...ก็ดีขึ้นมา...
Group.wunjun.com/Thatumhealthy
 งานสุขภาพดีและประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลท่าตุม
 โทร.044-591126 ต่อ 116